

De toekomst in de geschiedenisles

Jullie stelen mijn toekomst.' Tiener Greta Thunberg kan er wat van. Afgelopen najaar waste ze als zestienjarige de wereldleiders opnieuw de oren. 'Mijn toekomst.' Ik veerde op. Wie van ons kent niet de bekende trits 'verleden-heden-toekomst'? De essentie van ons vak wordt ermee uitgedrukt. Het is ook de titel van een boek en een rapport over het geschiedenisonderwijs. In *Bij de Tijd 3* durven we het aan om 'historisch besef' zo te formuleren dat 'leerlingen historische kennis en inzicht gebruiken om na te denken over een mogelijke of gewenste toekomst'. Nou, daarin is Greta wel geslaagd.

Het doemdenken, het alarmisme en ondergangstemmingen over de natuur, de wereld en onze planeet hebben echt meer te maken met een idee, een mens- en wereldbeeld dan met het verleden. 'Geschiedenis is politiek' schreef ik vorig jaar op deze plek. Net als het vak geschiedenis is politiek een verrukkelijke én noodzakelijke bezigheid. Greta is er niet voor niets, al is ze meer gelovige dan wetenschapper. Ze geeft een stem aan de veelal ongedefinieerde angst van miljoenen mensen wereldwijd, maar haar 'oplossing' is bepaald niet aan de geschiedenis ontleend.

Natuurlijk is de situatie van het klimaat mede een gevolg van keuzen en handelwijzen in verleden en heden. Maar historische kennis en inzicht gebruiken om een gewenste toekomst te realiseren, nou nee, dat is zo simpel nog niet. Hoe is er – althans in de westerse wereld – een einde gekomen aan de vreselijke epidemieën die mens en dier teisterden? Door medische, agrarische en industriële ontwikkeling en innovatie. Vaccinatie, kunst-mest, chemie en penicilline hebben miljarden mensenlevens gered.

Hoe zijn halverwege de vorige eeuw wereldwijd een miljard mensen aan de hongerdood ontsnapt? Dankzij de Amerikaanse Nobelprijswinnaar Norman Borlaug. Hij veredelde graansoorten en ontwikkelde resistentie tegen roest en andere schimmelziekten. Mijn energiekosten voor mijn 120 jaar oude herenhuis zijn hoger dan mijn hypotheeklasten of ziektekostenverzekering. Mijn kinderen wonen in energieneutrale en gasloze huizen. Het kost een paar lieve duiten, maar dan heb je ook wat.

De Amerikaanse wetenschapsjournalist Michael C. Mann schreef een mooi boek: *De Tovenaar en de Profet. Twee grondleggers en hun concurrerende ideeën over een leefbare toekomst op onze planeet*. Hierin geeft hij een prachtige verklaring waarom 'klimaatdrammers' en

'klimaatoptimisten' elkaar de tent uitvechten. De mantra van aanhangers van de '(onheils)profeten' is: 'Minder, minder, anders gaat iedereen er aan.' Het credo van de aanhangers van het gedachtegoed van de 'tovenaars' of ecomodernisten is: 'Innovatie, innovatie! Zo is iedereen beter af.'

'Historische kennis en inzicht gebruiken om een gewenste toekomst te realiseren, dat is zo simpel nog niet'

We herkennen de machtsstrijd van soortgelijke ideeën in de geschiedenis. Als de profeten van het 'Rapport van de Club van Rome' gelijk hadden gekregen zaten we nu op een smeulende vuilnisbelt. Tvenaars kunnen het feit dat in 2018 wereldwijd twaalf miljoen hectare aan tropisch bos verloren is gegaan, niet onder tafel vegen. En wat zeggen wij tegen onze leerlingen bij geschiedenis die even oud zijn als Greta? Twee dingen. Om historisch te kunnen denken en redeneren, juist ook in een gepolariseerd debat, zijn meerstemmigheid en een gemeenschappelijk historisch referentiekader onmisbaar. We kunnen hierbij niet achterover leunen. We zijn in het heden geen toeschouwers van de geschiedenis, maar medespelers. Kennis die gedrag niet verandert, is niet veel waard. We moeten onze leerlingen verantwoordelijk maken. Om de tuin, die wij aarde of wereld noemen, te bouwen én te bewaren. ■

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.